

Skipulagsstofnun

Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Skipulags- og
byggingarfulltrúi

ÖLFUS

Þorlákshöfn, 8. maí 2023
Málsnúmer: 2303034 GJ
Kt. umsk. 5902695149

Hafnarberg 1
B16 Þorlákshöfn, Iceland
+354 480 3800 olfus.is

Á 48. fundi Skipulags- og umhverfisnefndar Ölfuss 5.4.2023 sl., var neðangreint erindi tekið fyrir.

Umsögn um matsáætlun mólunarverksmiðju Heidelberg Cement Pozzolinic Materials ehf

Skipulagsstofnun biður um umsögn sveitarfélagsins um matsáætlun vegna mólunarverksmiðju Heidelberg Cement Pozzolinic Materials ehf. Skipulagsstofnun úrskurðaði nýlega að framkvæmdin skyldi fara í umhverfismat og því hefur áætlun um matið verið lögð fram.

Óskað er eftir að í umsögninni komi fram eftir því sem við á, hvort sveitarfélagið hafið athugasemdir við það hvernig framkvæmdaraðili hyggst vinna að umhverfismati framkvæmdarinnar, út frá sínu starfssviði, svo sem um skilgreiningu valkosta, gagnaöflun, úrvinnslu gagna, umhverfismat og framsetningu umhverfismatsskýrslu. Einnig, ef á skortir, hvaða atriðum umsagnaraðili telur að gera þurfi frekari skil eða hafa sérstaklega í huga við umhverfismat framkvæmdarinnar. Leyfisveitendur skulu í umsögn sinni gera grein fyrir þeim leyfum sem eru á starfssviði þeirra og framkvæmdin er háð.

Sveitarfélagið gaf nokkuð ýtarlega umsögn um matsfyrirspurnina þar sem eftirfarandi kom fram:

Sveitarfélagið Ölfus telur að fyrirliggi nokkuð greinagóðar upplýsingar um fyrirhugaða framkvæmd með þeim fyrirvara þó að það sem að sveitarfélaginu snýr er á frumstigum. Mannvirki hafa ekki verið hönnuð, flutningsleiðir ekki skýrðar, kröfur til hafnargerðar ekki frágengnar og fl.

Með fyrrgreindum fyrirvara hefur bæjarstjórn samþykkt eftirfarandi kröfur og fyrirvara vegna fyrirhugaðra framkvæmda: (Fundargerðir / Sveitarfélagið Ölfus (olfus.is)):

Bæjarstjórn ítrekar það sem áður hefur komið fram að:

1. Þegar fyrir liggur með hvaða hætti starfsemin verður, svo sem flutningur á efni, útlit bygginga o.fl. verður málið kynnt enn frekar fyrir íbúum og svo fremi sem fyrirtækið taki á annað borð ákvörðun um að ráðast í verkefnið verður haldin íbúakosning um framgang þess.
2. Bæjarstjórn áskilur sér fullan rétt til að tryggja hagsmuni samfélagsins við vinnslu málsins. Verði verkefnið á einhverjum tímavarki metið skaðlegt fyrir heildar hagsmuni samfélagsins er því sjálfhætt.
3. Ekki kemur til greina að efn, allt að 3 milljónum tonna, i verði flutt frá námum eftir almenna þjóðvegakerfinu. Finna þarf aðrar leiðir svo sem blöndu af námuvægum og færriböndum.

4. Ekki kemur til greina að afsláttur verði gefin af útliti og eðli mannvirkja sem rísa á hafnarsvæðinu. Hæð þeirra, útlit og annað fyrirkomulag skal í öllum tilvikum taka mið af nálægð við íbúabyggðina. Til að tryggja slíkt hefur umhverfis- og skipulagsnefnd skipað faghóp með arkitekt, verkfræðing og fl. sem tryggja skulu að ef mannvirkin rísi þá verði það til að efla samfélagið en ekki skaða það.

5. Ekki kemur til greina að afsláttur verði gefin af almennum kröfum um hljóðmengun, rykmengun og annað það sem valdið getur samfélaginu ama. Komi til þess að skipulagi verði breytt við vinnslu málsins verða slíkar kröfur að minnsta kosti þær sömu og eru í skipulagi hafnarsvæðisins.

Við afgreiðslu málsins bókaði skipulags- og umhverfisnefnd eftirfarandi:

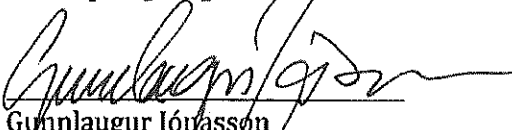
6. Gerð er krafa um samnýtingu og vandað efnisval en ekki einungs líti og fyrirkomulag innan lóðar þegar kemur að samráði við bæjaryfirvöld. Þessa framkvæmd þarf að hugsa út frá öðrum forsendum en gert hefur verið annarstaðar í heiminum, sökum smæðar samfélagsins og bæjarins sem hér um ræðir. Sá möguleiki verði skoðaður að lækka mannvirki jafnvel þó það kalli á aukin grunnflöt. Krafa er gerð um að mannvirki verði í lægri mörkum þess sem kemur fram í fyrirspurn um matskyldu.

Afgreiðsla: Nefndin áréttar það sem áður hefur komið fram um málið og telur að áætlunin geri vel grein fyrir því mikilvægasta sem fyrirhugað umhverfismat skal fjalla um. Eins og fram kemur í skýrslunni fer sveitarfélagið Ölfus með skipulagsvaldið á svæðunum sem eru til skoðunar og gefur út byggingar og framkvæmdaleyfi í samræmi við byggingarreglugerð og skipulagslög. Enn hafa ekki borist beiðnir um breytingar á skipulagi ef frá er talin beiðni um sameiningar lóða. Að öðru leiti gilda eldri skipulagsáætlanir svo sem hvað varðar hæð og eðli mannvirkja, byggingamagn og fl. Komi til þess að beiðni berist um breytingar á skipulagi verða þær beiðnir afgreiddar á sama máta og aðrar slíkar beiðnir þó með því foryrði stefnt er að íbúakosningu áður en nokkrar skuldbindandi ákvarðanir verða teknar. Tekið er fram að nefndin lítur svo á að setlón sé efnisgeymsla.

Sveitarfélagið vill þó benda á eftirfarandi misræmi í gögnum en í töflu 3.1 í skýrslunni kemur fram þar sem fjalla er um valkost 2, að breyta þurfi aðalskipulagi vegna hafnar en ekki vegna mólunarverksmiðjunar. Í kafla 6.3 kemur fram, að breyta þurfi aðalskipulagi vegna mólunarverksmiðjunar. Þar stendur eftirfarandi í 17. línu:
Þörf er á að breyta aðalskipulagi fyrir iðnaðarsvæði 13 þar sem skilmálum fyrir svæðið yrði breytt í samræmi við fyrirhugaða starfsemi mólunarverksmiðju og mögulegra innviða.

Þetta tilkynnist hér með.

Virðingarfyllst,
f.h. Skipulags- og umhverfisnefndar

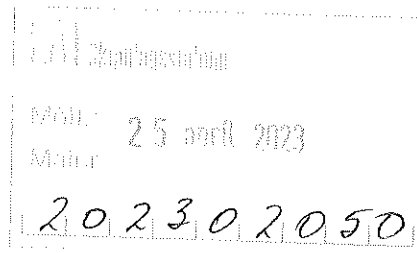

Guðnlaugur Jónasson
skipulagsfulltrúi Ölfuss

Austurvegur 65 - 800 Selfoss

Sími 480 8250 – Veffang www.hsl.is – Netfang hsl@hsl.is – Kennitala 480284-0549

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Selfossi, 25. apríl 2023
2211081HS SHJ

Efni: Mölunarverksmiðja í Þorlákshöfn - Umsögn um matsáætlun

Þann 23. mars sl. móttók Heilbrigðiseftirlit Suðurlands tölvupóst Skipulagsstofnunar þar sem óskað er eftir umsögn embættisins um tillögu að matsáætlun vegna fyrirhugaðar mölunarverksmiðju í Þorlákshöfn í sveitarfélaginu Ölfusi.

Um er að ræða mölunarverksmiðju þar sem unnið verður fínefni úr ómeðhöndluðu móbergi úr efnistökusvæðum í Ölfusi. Jafnframt er áætlað að nýta efni úr námum ó sjó sem staðsettar eru undan Landeyjasandi. Verkefnið er útflutningsverkefni þar sem malað fínefni er flutt erlendis til notkunnar sem íauki í sement í stað svokallaðs sementsklinkers eða sementsgjalls í sementsverksmiðjum fyrirtækisins Heidelberg Materials. Markmið framkvæmdarinnar er að minnka kolefnisspor sementsframleiðslu.

Heilbrigðiseftirlit Suðurlands hefur farið yfir innsenda matsáætlun og gerir eftirfarandi athugasemdir:

1. Eftir að álit Skipulagsstofnunar um matsskyldu framkvæmdarinnar lá fyrir var ákveðið að fjalla um tvo valkosti staðsetningar verksmiðunnar í umhverfismatsskýrslu, þ.e. annars vegar í Skötubót, eins og upphaflega var gert ráð fyrir, og hins vegar á iðnaðarsvæði vestan Keflavíkur og utan þéttbýlisins Þorlákshafnar. Í áætlunni eru svo taldir upp fjórir framkvæmdaþættir valkosta sem bera á saman í umhverfismatsskýrslu, þ.e. uppbygging verksmiðjunnar, hafnargerð, setlón og frárennsli og vatnöflun, en ekki er vikið að nauðsynlegri uppbyggingu annarra innviða, s.s. styrkingu vegakerfis vegna þungaflutninga á hráefni frá efnistökusvæðum á landi og til verksmiðjunnar og styrkingu flutningskerfis rafmagns til öflunar nægrar orku fyrir verksmiðjuna.

Heilbrigðiseftirlit Suðurlands telur mjög jákvætt að skoðaðir verði tveir valkostir hvað varðar staðsetningu verksmiðjunnar, en telur nauðsynlegt að gerð verði grein fyrir þeim framkvæmdaþáttum í umhverfismatsskýrslu framkvæmdarinnar er snúa að uppbyggingu vegakerfis og flutningskerfis raforku, þrátt fyrir að þeir séu á forræði annarra ótengdra aðila, þar sem

mögulegt er að valkostirnir beri með sér ólíka þörf fyrir slíka innviðaupbyggingu.

2. Í matsáætluninni kemur fram að allt að 3 milljónir rúmmetra af köldu vatni þurfi í framleiðslu verksmiðjunnar á ári eða um 95 l/s meðalrennsli, en fyrirhugað er að bora kaldavatnsholur á eða í nágrenni þeirra lóða sem skoðaðar verða í umhverfismati.

Nú þegar er ásókn í kalt grunnvatn til uppbyggingar atvinnustarfsemi á svæðinu orðin mjög mikil og telur HSL nauðsynlegt að metin verði í umhverfismati samlegðaráhrif fyrirhugaðrar grunnvatnstöku til vinnslunnar með öðrum framkvæmdum á svæðinu. Jafnframt leggur HSL til að leitað verði raunhæfra valkosta um mögulega endurnýtingu vatns í framleiðslunni eða endurnýtingu vatns frá annarri starfsemi á svæðinu í þeim tilgangi að lágmarka þörf fyrir nýtingu grunnvatns.

3. Í matsáætluninni kemur fram að ekki standi til að meta sérstaklega umhverfisþættina mengun og hljóðvist þrátt fyrir að „stutt [sé] í nokkuð viðkvæma viðtaka hávaða og mengunar frá verksmiðjulóð valkostar 1 við Skötubót“, vegna þess að framkvæmdin sé þannig að unnið sé með efni í vélum og tækjum innanhúss og að farið verði eftir hljóðvistarkröfum sem miða við það hljóðvistarstig sem heimilt er á þeim tíma dags sem vinnsla á sér stað. Þá muni allt efni verða meðhöndlað í lokuðu kerfi frá móttöku þess til lestunar í skip, en ekki kemur fram í matsáætluninni hvort um einhvern útblástur frá verksmiðunni sé að ræða eða hvort hætta sé á titringi vegna vinnslunnar.

Í lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir kemur fram að með hugtöku mengun sé átt við það þegar örverur, efni og efnasambönd og eðlisfræðilegir þættir valda óæskilegum og/eða skaðlegum áhrifum á heilsufar almennings, röskun lífríkis eða óhreinun lofts, láðs eða lagar. Þá er einnig tilgreint að mengun taki einnig til ólyktar, hávaða, titrings, geislunar og varmaflæðis.

Í ljósi þessa telur HSL að nauðsynlegt sé í umhverfismati að meta áhrif framkvæmdarinnar á mengun, t.d. vegna mögulegs útblásturs og/eða titrings, og hljóðvist, þar sem eðli og tíðni hljóðs getur valdið ónæði og truflun í nærumhverfinu þrátt fyrir að hljóðstig fari aldrei yfir leyfileg mörk skv. reglugerð um hávaða.

Embættið telur að tillagan geri að öðru leyti nægjanlega grein fyrir eðli, umfangi og umhverfi framkvæmdarinnar, sem og þeim umhverfisþáttum og valkostum sem matið skal taka til. Þá gerir embættið ekki athugasemdir við hvernig til stendur að vinna úr gögnum til að meta umhverfisáhrif, né heldur fyrirhugaða framsetningu þeirra í frummatsskýrslu. Embættið áskilur sér hinsvegar rétt til að koma fram með ábendingar og athugasemdir á síðari stigum við meðferð málsins.

Heilbrigðiseftirlit Suðurlands veitir vinnslu jarðefna starfsleyfi skv. viðauka IV. með lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir og viðauka X. með reglugerð

nr. 550/2018 um losun frá atvinnurekstri og mengunarvarnaeftirlit. Einnig veitir embættið starfsleyfi vegna ýmissa verkþátta á meðan á framkvæmdum standur, s.s. efnisnámi, landmótun og verktakaaðstöðu skv. ofangreindri reglugerð auk starfsmannabúða skv. reglugerð nr. 941/2002 um hollustuhætti.

F.h. Heilbrigðiseftirlits Suðurlands.

Stella Hrönn
Stella Hrönn Jóhannsdóttir,
heilbrigðisfulltrúi

Dags: 24. apríl 2023

Til: Þess sem málið varðar hjá Skipulagsstofnun

Frá: Húsnæðis- og mannvirkjastofnun

Efni: Mölunarverksmiðja í Þorlákshöfn. Umsögn HMS um matsáætlun.

Þann 23. mars 2023 barst Húsnæðis- og mannvirkjastofnun (HMS) beiðni um að gefa umsögn um matsáætlun fyrir uppbyggingu HeidelbergCement Pozzolaníc Materials ehf. á mölunarverksmiðju í Þorlákshöfn.

Matsáætlunin hefur verið tekin til skoðunar hjá HMS og niðurstaðan sú að ekki sé ástæða fyrir HMS að veita sérstaka umsögn um matsáætlunina.

Virðingarfyllt,

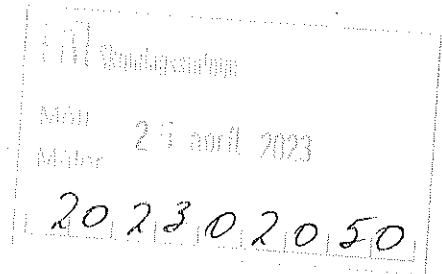
Þóra Margrét Þorgeirsdóttir

Þóra Margrét Þorgeirsdóttir

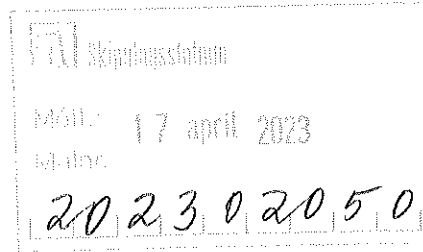
Framkvæmdastjóri
Mannvirki og sjálfbærni

Borgartún 21 | 105 Reykjavík | Sími +354 4406400

Skipulagsstofnun
skipulag@skipulag.is
b.t. Sigurður Ásbjörnsson

17.apríl 2023
2023-04-43/0.11.2

Efni: Umsögn Landsnets um matsáætlun fyrir mólunarverksmiðju Heidelberg í Þorlákshöfn.

Landsneti barst, 23. mars 2023 beiðni um að veita umsögn vegna fyrirspurnar um matsáætlun áformaðrar mólunarverksmiðju Heidelberg Materials í Þorlákshöfn. Umsagnafrestur er til 25. apríl 2023.

Landsnet hefur farið yfir gögnin sem fylgdu erindinu. Hlutverk Landsnets er með lögum nr. 65/2003 að annast flutning raforku og kerfisstjórnun og snýr umsögnin að þeim þáttum matsáætlunarinnar.

Í kafla 3.4 í skýrslunni er fjallað um tengdar framkvæmdir mólunarverksmiðjunnar. Þar kemur fram að gert sé ráð fyrir að uppbygging verksmiðju verði í tveimur áföngum og samhliða verði styrking innviða áfangaskipt, m.a. flutningskerfi raforku.

Eins og fram kemur í matsáætluninni er ekki nægilegt svigrúm í flutningskerfi raforku til Þorlákshafnar til að anna þörf fyrir flutninga raforku til nýrrar atvinnustarfsemi sem þar er boðuð. Til að bregðast við því hefur Landsnet hafið forundirbúning að lagningu nýrrar háspennulínu til Þorlákshafnar frá Hveragerði. Nákvæm útfærsla tengingarinnar er ekki fullmótuð enn þá.

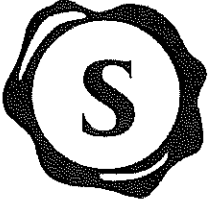
Hins vegar hefur verið gerð greining á því hve stóran hluta af línunni er mögulegt að leggja sem jarðstreng og niðurstaðan er sú að hana má leggja alla sem jarðstreng, frá Hveragerði til Þorlákshafnar. Verður hún sett á næstu framkvæmdaáætlun Landsnets, sem jarðstrengur og í kjölfarið unnið að viðeigandi málsmeðferð fyrir frekari undirbúnings framkvæmdarinnar, m.a. á grundvelli laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr.111/2021.

Virðingarfyllt

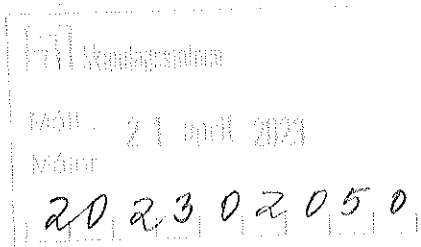
Rut Kristinsdóttir

Undirritunarsíða

Rut Kristinsdóttir

Undirritað af:
Rut Kristinsdóttir
1209675689
Dags: 17.04.2023
Tími: 11:18:36
Astæða: Samþykkt
Sigmet ID: 5574048f-0d93-
4dab-9cad-d4e8cc3de3e4

Skipulagsstofnun
Sigurður Ásbjörnsson
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Minjastofnun
Íslands

The Cultural
Heritage Agency
of Iceland

Umhverfis- og skipulagssvið
Suðurgata 39 101 Reykjavík
(354) 570 13 00
www.minjastofnun.is
Kennitala: 440113-0280

Reykjavík 21. apríl 2023
MÍ202304-0083/ 6.07 / K.M.

Efni: Mölunarverksmiðja í Þorlákshöfn.

Minjastofnun Íslands hefur mótttekið tölvupóst Skipulagsstofnunar frá 23. mars s.l. þar sem óskað er eftir umsögn um matsáætlun ofangreindrar framkvæmdar.

Fyrirtækið HeidelbergCement Pozzolan Materials ehf. hyggjast setja upp mölunarverksmiðju í Þorlákshöfn í tveimur áföngum. Móberg verður flutt úr námum í Lambafelli og Litla-Sandfelli og það malað í verksmiðjunni í Þorlákshöfn. Þá er áætlað að nýta efni úr námum í sjó sem staðsettar eru undan Landeyjarsandi. Malað efni verður flutt erlendis til notkunar sem íauki í sementsframleiðslu í verksmiðjum Heidelberg Materials.

Til skoðunar eru tveir valkostir fyrir staðsetningu mölunarverksmiðjunnar. Valkostur 1 gerir ráð fyrir að verksmiðjan verði staðsett við Skötubót, á skilgreindu hafnarsvæði innan þéttbýlismarka Þorlákshafnar. Skv. valkosti 2 yrði verksmiðjan á skilgreindu iðnaðarsvæði vestan við Þorlákshöfn, við Keflavík og utan þéttbýlismarka.

Mölunarverksmiðja samanstendur af fjölbreytilegum byggingum og innviðum véla og tækja. Skilgreind lóð við Skötubót er 65 ha að stærð. Auk mannvirkja sem reisa þarf á lóðinni þyrfti að útbúa nýjan viðlegukant innan hafnarmannvirkja í Þorlákshöfn og gera breytingar á sjóvörn. Skilgreind lóð við Keflavík er 150 ha að stærð. Auka þess að reisa mannvirki sem tilheyra verksmiðjunni þyrfti þar að útbúa nýja höfn. Á báðum stöðum þyrfti að útbúa setlón og útrás og bora eftir grunnvatni innan eða sem næst lóð.

Fjallað er um fornleifar í kafla 5.5. Þar segir að fornleifafræðingur verði fenginn til að rannsaka fornleifar á framkvæmdasvæðum beggja valkosta. Í umhverfismatsskýrslu verði greint frá niðurstöðum skráninga, lagt mat á hversu mikil hætta skapast á að minjar raskist og lagðar til mótvægisáðgerðir ef þörf er á.

Vakin er athygli á því að skv. 51 gr. laga um menningarmínjar nr. 80/2012 eru ákvarðanir Minjastofnunar Íslands skv. 20., 23., 24., 28., 42. og 43 gr. sömu laga endanlegar á stjórnisýslustigi og ekki kærnanlegar til æðra stjórnvalds. Jafnframt er vakin athygli á því að skv. 21. gr. stjórnisýslulaga nr. 37/1993 getur aðili máls óskað eftir skriflegum rökstuðningi stjórnvalds fyrir ákvörðun hafi slíkur rökstuðningur ekki fylgt ákvörðuninni þegar hún var tilkynnt. Beiðni um rökstuðning fyrir ákvörðun skal bera fram innan 14 daga frá því að aðila var tilkynnt ákvörðunin og skal stjórnvald svara henni innan 14 daga frá því hún barst.

Kristinn Magnússon
Verkefnastjóri
kristinn@minjastofnun.is

Minjastofnun veitti umsögn um fyrirspurn um matsskyldu mülunarverksmiðju á núverandi hafnarsvæði í Þorlákshöfn með bréfi til Skipulagsstofnunar dags. 08.12.2022. Þar kom m.a. fram að Minjastofnun Íslands veitti umsögn um tillögu að deiliskipulagi hafnarsvæðisins með bréfum til sveitarfélagsins dags. 14.05.2020 og 19.05.2020. Þar var einkum fjallað um gamla bæjarstæði Þorlákshafnarbæjarins og fornleifar í nágrenni þess. Gamli bærinn stóð þar sem nú er Hafnarskeið 6, 8a og 8b. Einnig var fjallað um Hraunbúðir (ÁR-548:048) og Réttarstekki (ÁR-548:020) sem eru sunnarlega á deiliskipulagssvæðinu.

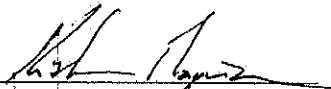
Árið 2021 kom út skýrsla VG Fornleifarannsóknna, *Fornleifaskráning í landi Þorlákshafnar 2021. Vettvangsskráning og söguágrip*. Eins og nafnið gefur til kynna er í skýrslunni gerð grein fyrir skráningu fornleifa í Þorlákshöfn, þar á meðal á svæðinu þar sem mülunarverksmiðjan á að rísa skv. valkosti 1. Svokölluð Hafnargata (Nr. 74) lá í gegnum svæðið frá suðri til norðurs. Í fornleifaskráningarskýrslu segir að gatan hafi legið frá Þorlákshöfn og að Breiðabólstað. Fram kemur að leiðin sé merkt inn á örnefnakort og herforingjaráðskort Dana frá 1909 en að ekki sjáist lengur til götunnar. Minjastofnun Íslands telur skráningu götunnar fullnægjandi mótvægisáðgerð. Engar aðrar fornleifar eru skráðar á svæðinu. Minjastofnun gerir ekki kröfu um frekari skráningu svæðisins sem valkostur 1 nær til enda hefur það verið skoðað í tengslum við gerð deiliskipulags.

Valkostur 2 er við Keflavík á svæði sem skilgreint er sem iðnaðarsvæði I3. Ekki er í gildi deiliskipulag fyrir það iðnaðarsvæði I3 þar sem ráðgert er að ráðstafa lóð fyrir starfsemi mülunarverksmiðju. Eins og fram kemur í matsáætlun hefur verið unnið að skipulagi lóða undir landeldi á laxi innan iðnaðarsvæðisins. Fornleifar hafa verið skráðar í tengslum við þessi áform. Fyrir liggja tvær fornleifaskráningarskýrslur Fornleifastofnunar Íslands ses frá árunum 2019 og 2022, *Fiskeldi við Þorlákshöfn: Greinargerð vegna fornleifaúttektar innan deiliskipulagsreits Landeldis og Deiliskráning fornleifa vegna uppbyggingar eldisstöðvar Geo Salmo við Þorlákshöfn*. Svo virðist sem svæðið sem skráð var 2022 nái inn á lóð mülunarverksmiðjunnar. Gömul leið og vörður voru skráðar á svæðinu. Afmörkun skráningarsvæðisins má m.a. sjá á minjavefsjá Minjastofnunar á heimasíðu stofnunarinnar undir flípanum *Fornleifaskráningar*.

Minjastofnun Íslands telur að fá þurfi fornleifafraeðing til að skrá þann hluta svæðisins sem valkostur 2 nær yfir sem ekki hefur þegar verið skráður vegna undirbúnings framkvæmda. Í umhverfismatsskýrslu þarf að sýna staðsetningu og útlínur fornleifar á korti/loftmynd ásamt útlínum fyrirhugaðra mannvirkja. Gera þarf grein fyrir áhrifum fyrirhugaðrar framkvæmdar á fornleifar og mótvægisáðgerðum ef þörf krefur.

Minjastofnun Íslands gerir ekki frekari athugasemdir við matsáætlun ofangreindrar framkvæmdar. Bent skal á að í 21. gr. laga um menningarminjar (Nr. 80/2012) stendur m.a.: *Fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.* Og á 2. mgr. 24. gr. sömu laga sem hljóðar svo: *Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskonun umsvifalaust svo skera megi úr um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands.*

Virðingarfyllst,
f.h. Minjastofnunar Íslands

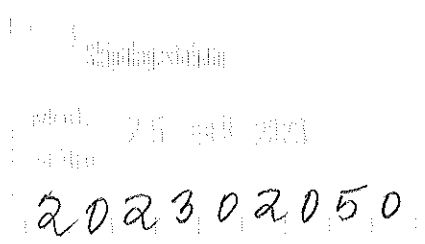
Kristinn Magnússon
verkefnastjóri

Sent í tölvupósti:

Sigurður Ásbjörnsson (sigurdur.asbjornsson@skipulag.is)

Skipulagsstofnun (skipulag@skipulag.is)

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Garðabær, 25.4.2023
Málsnúmer: 202303-0052
IAS/SS

Efni: Umsögn um matsáætlun vegna fyrirhugaðrar mólunarverksmiðju í Þorlákshöfn.

Vísað er til tölvupósts frá Skipulagsstofnun, dags. 23. mars 2023, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um matsáætlun vegna fyrirhugaðrar byggingar mólunarverksmiðju HeidelbergCement Pozzolaníc Materials ehf í Þorlákshöfn.

Til viðbótar við valkost 1, þar sem verksmiðjan yrði á skilgreindu hafnarsvæði innan þéttbýlismarka Þorlákshafnar, sem kynntur var í matskyldufyrirspurninni er einnig fjallað um valkost 2 þar sem verksmiðjan er staðsett utan þéttbýlismarka í Keflavík vestan Þorlákshafnar.

Valkostur 2 myndi ólíkt valkosti 1 fela í sér töluvert rask á óraskaðri strandlínu og þar með áhrif á t.d. lífríki og jarðminjar líkleg til að vera umtalsvert meiri en af valkosti 1 sem er staðsettur innan þéttbýlis og Náttúrufræðistofnun mat í umsögn sinni um matskyldu framkvæmdarinnar, þann 16. desember 2022, að myndi ekki valda miklum umhverfisáhrifum á þá umhverfisþætti sem tengjast fagsviði stofnunarinnar.

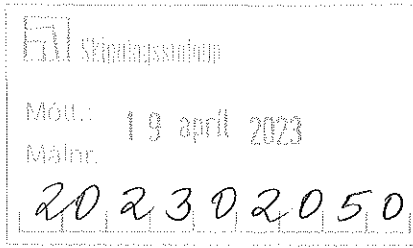
Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér matsáætlunina og telur að þar sé ágætlega gert grein fyrir helstu umhverfisþáttum sem mikilvægt er að leggja mat á. Jákvætt er að stefnt sé að því að gera úttekt á botndýralífi enda lítið vitað um það á mögulegum framkvæmdasvæðum eins og fram kemur í matsáætluninni. Æskilegt væri að mati Náttúrufræðistofnunar að fjalla um fuglalíf, sérstaklega eftir að valkostur 2 bættist við.

Mikið er um aðrar áætlaðar framkvæmdir á svæðinu vestan við Þorlákshöfn, einkum áform um landeldi. Afar brýnt er að mati Náttúrufræðistofnunar að horft sé vandlega til sammögnunaráhrifa frá þessum mismunandi framkvæmdum t.d. þegar kemur að vatnstöku og áhrifum á grunnvatn sem og áhrifum á lífríki í fjöru og grunnsævi.

Virðingarfyllst,

Snorri Sigurðsson
Sviðsstjóri náttúruverndarsviðs

Skipulagsstofnun
Sigurður Ásbjörnsson
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 18. apríl 2023
UST2023-270/B.S.
10.05.01

Efni: Beiðni um umsögn - Mölunarverksmiðja í Þorlákshöfn - matsáætlun. Umsögn

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 23. mars sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um matsáætlun vegna byggingar og reksturs mölunarverksmiðju í Þorlákshöfn.

Umhverfisstofnun telur matsáætlunina ítarlega og eru helstu þættir sem geta orðið fyrir áhrifum tilgreindir.

Varðandi Valkost 2 þarf að ganga úr skugga um að nægjanlegt vatn sé til staðar vegna mikillar vatnstöku sem fyrirhuguð er við Þorlákshöfn. Sama gildir í raun um Valkost 1 ef um sama grunnvatnsstraum er að ræða.

Setlón: Verður fínefnum sem setjast í lónin dælt eða þau látin þorna og þá með hættu á foki?

Síló: Er mögulegt að sprengja grunn fyrir sílóin niður í hraunið til að lækka þau og draga úr sjónrænum áhrifum Valkosts 1?

Er Valkostur 2 raunhæfur valkostur með stórskipahöfn og þeim hafnarmannvirkjum sem nauðsynlegt verður að byggja til að sú höfn nýtist?

Háspennulínur: Gera þarf grein fyrir háspennulínunum sem reisa þarf til að flytja orku frá tengivirki væntanlega á Sandskeiði til Þorlákshafnar og að gerð verði grein fyrir stærð háspennumastra og mögulegri staðsetningu línu eða lína.

Vegir: Gera þarf grein fyrir aðkomu flutningabíla að verksmiðjunni og hvernig brugðist verður við stórauðnum efnisflutningum úr Þrengslum og í því sambandi hugað að aukinni umferð vegna útflutnings frá Þorlákshöfn. Að mati Umhverfisstofnunar var þessum þætti ekki gerð fullnægjandi skil við mat á umhverfisáhrifum efnistöku í Sandfelli.

Líftími: Hver er líftími verksmiðjunnar og hvar verður hráefni tekið þegar Sandfell er fullnýtt?

Samlegðaráhrif: Æskilegt væri að Sveitarfélagið Ölfus og þá í samvinnu við önnur sveitarfélög gerði nýtt skipulag þar sem skoðuð væri saman fyrirhugaðar framkvæmdir og atvinnuuppbygging og áhrif þeirra í sveitarfélaginu og ekki síður að gerð verði grein fyrir hver áhrifin verða t.d. á vegakerfið í Þrengslum og væntanlega á Suðurstrandarvegi og þá sérstaklega þéttbýlið í Grindavík ef flutningar verða um veginn með afurðir til

Keflavíkurflugvallar. Slík samvinna hefur verið um skipulag orkuvinnslusvæða við Reykjanesvirkjun.

Forsendur fyrir verksmiðjunni

Fram kemur að ráðgert sé að loka kolaorkuverum í Þýskalandi 2038 og taki þá fyrir framboð á ösku í Þýskalandi. Í greinargerð kemur fram að Heidelberg sé með starfsemi í 60 löndum og þar reki fyrirtækið 156 sementsverksmiðjur. Stefnt hafði verið að lokun allra kolaorkuvera í Þýskalandi 2038 en í ljósi þeirra áhrifa sem stríð í Úkraínu hefur haft í för með sér og nú lokun kjarnorkuvera í Þýskalandi að hæpið að framleiðsla orku með kolum ljúki í Þýskalandi 2038.

Flugaska sem fellur til við brennslu kola í Þýskalandi og hefur verið notuð til íblöndunar a.m.k. þar í landi, hefur þessi aska verið flutt til annarra verksmiðja í öðrum heimsálfum? Ef svo er og útflutningingur á ösku frá Þýskalandi minnkar eða leggst af verður þá í þess stað aukin framleiðsla á Íslandi? Hefur verið kannað að nýta flugösku sem hefur til langs tíma verið litið á sem úrgang og þessi aska notuð í landfyllingar og komið fyrir í aflögðum námum, þar sem finna má mikið magn af þessu efni t.d. í Bretlandi? Einnig virðist vera að mikið magn af ösku hafi verið fargað, haugsett eða urðað við kolaorkuver í Þýskalandi alla 20. öldina. Hefur þetta efni verið fullnýtt þar sem askan getur verið mengandi í náttúrunni? Talið er að ösku sé að finna oft í mjög miklu magni á yfir 1000 stöðum víðs vegar um Evrópu (Klose, Tölle & Makeschin, 2003, sjá: <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1022075130048>)

Að mati Umhverfisstofnunar ætti fyrst að leggja áherslu á að nýta ösku sem er til staðar í Þýskalandi og víða í Evrópu áður en ráðist er í efnistöku og vinnslu á íblöndunarefnum sem geta verið aðgengileg nærri sementsverksmiðjum í Evrópu en Þrengslin.

Í meðfylgjandi grein: <https://www.mdpi.com/2075-5309/10/4/67> kemur fram að í Evrópu er einungis um fjórðungur af kolaösku endurnýttur og þar segir enn fremur: *“Landfills averaged over 120 acres in size and 40 feet in depth, while impoundment areas averaged over 50 acres in size and 20 feet in depth. With the dominance of the current mode of conventional energy production and the poor tendency to utilize freshly produced FA, it can be assumed that the problem will not be reduced in the near future”* (Harasymiuk & Rudziński, 2020).

Gera þarf grein fyrir af hverju ekki er unnt að nýta þá ösku sem þegar er til staðar áður en farið er í framkvæmdir á Íslandi sem hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér. Sérstaklega þar sem Heidelberg er nú þegar með starfsemi víða í Evrópu og ættu því að vera hæg heimatökin varðandi öflun kolaösku í náninni framtíð.

Umhverfisstofnun vill enn benda á að stofnunin telur ekki unnt að réttlæta umtalsverð og óafturkræf umhverfisáhrif á Íslandi til að draga úr losun annars staðar í heiminum nema sérstakir samningar þar að lútandi hafi verið gerðir.

Að öðru leyti gerir Umhverfisstofn ekki athugasemdir við matsáætlunina.

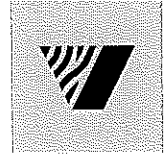
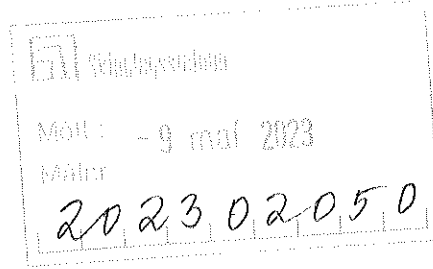
Virðingarfyllt

Sverrir Aðalsteinn Jónsson,
sérfræðingur

Axel Benediktsson,
sérfræðingur

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK
skipulag@skipulag.is

Sigurður Ásbjörnsson
Sérfræðingur, Svið umhverfismats
sigurdur.asbjornsson@skipulag.is

Umsögn vegna umhverfismatskýrslu fyrir Mölunarverksmiðju í Þorlákshöfn.

Vegagerðin hefur yfirfarið umhverfismatskýrslu fyrir Mölunarverksmiðju í Þorlákshöfn, Ölfusi, sem unnin er af Mannvit verkfræðistofu dags mars 2023.

Vegagerðin telur að nægjanlega sé gerð grein fyrir framkvæmdinni í matsáætluninni út frá sínu starfssviði og gerir ráð fyrir að frekara samráð verði vegna rofvarna við Þjóðveg, tenginga, bílastæða og umferðarþunga.

Síða 1/1

Virðingarfyllt
f.h. Vegagerðarinnar
Rannveig María Jóhannesdóttir
Landfræðingur
Suðursvæði Vegagerðarinnar

Þetta skjal hefur verið samþykkt rafrænt

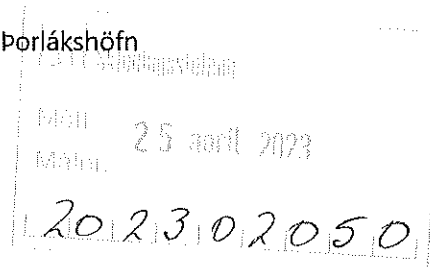
Vegagerðin
Suðurhraun 3
210 Garðabær
+354 522 1000
vegagerdin.is

vegagerdin
@vegagerdin.is

Íris Hlíðkvist Bjarnadóttir - SLS

Frá: Erlendur agust <stebbason@gmail.com>
Sent: þriðjudagur, 25. apríl 2023 21:29
Til: Skipulagsstofnun - SLS
Efni: Athugasemdir vegna Mölunar verksmiðju í Þorlákshöfn

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

25. apríl 2023

Hér koma nokkrar spurningar vegna matsáætlunar fyrir mölunar verksmiðju í Þorlákshöfn. Efnið í verksmiðjuna mun koma frá Litla Sandfelli.

Umhverfið

1. Hvaða mótvægisáðgerðir ætla framkvæmdaraðilinn að ráðast í vegna þeirra neikvæðu umhverfisáhrifa sem framkvæmdin veldur?
2. Verður einhver aukin mengun í Ölfusi af þessari fyrirhuguðu framkvæmd?
3. Eru líkur á að lönd íbúa sem liggja næst Þrengslavegi falli í verði og eigendur verða fyrir tjóni af þeim völdum.
4. Hefur fyrirhuguð verksmiðja einhver neikvæð áhrif á íbúabyggð Ölfusi og í Þorlákshöfn?
Hvaða rannsókn liggur að baki svári ykkar?
5. Láglandssvæði Breiðabólstaðar og Litlalands eru ákjósanleg byggingarsvæði í náinni framtíð. Hefur það verið kannað hvaða umhverfisáhrif framkvæmdin hefur á þessi landsvæði?
6. Hver er niðurstaða rannsóknar á svifryksmengun per sólarhring vegna sand flutningabílar frá Litla Sandfelli til Þorlákshafnar?
7. Hvaða mótvægisáðgerðir eru fyrirhugaðar vegna aukins svifryks vegna aukinnar umferðar?
8. Hefur Skipulagsstofnun yfir farið útreikninga framkvæmdaraðila varðandi losun gróðurhúsalofttegunda af framkvæmdinni?
9. Hvaða mótvægisáðgerðir eru fyrirhugaðar vegna sandfoks?

Ferðamennska

10. Þrengsla Svæðið er vinsælt útivistarsvæði. Hefur verið lagt mat á hve framkvæmdin muniskerða svæðið til útivistar?
11. Þrengsla Svæðið frá Lambafelli í suður er nokkuð ósnortið og friðsælt svæði sem laðað hefur að ferðamenn. Mun ekki framkvæmdin við að flytja Litla Sandfell verulega skemma þessa ósnortu ásýnd svæðisins?
12. Hefur verið metin neikvæð áhrif framkvæmdanna á ferðamennsku í Ölfusi, sérstaklega Raufarhólshelli og ströndina?
13. Hvernig getur það farið saman að ferðamenn sæki í hellana á svæðinu, Raufarhólshelli og Arnarkerið og vera á hættusvæði vegna umferðapunga þungaflutningabíla.
14. Raufarhólshellir liggur undir Þrengslavegi. Er hættu á að hann verði fyrir skemmdum?
15. Hefur fyrirhuguð verksmiðja einhver neikvæð áhrif á aðra flutninga um Þorlákshafnar Svæðið þá sér í lagi fiskflutninga?

Mengun og umhverfið

16. Hvert er kolefnissporið vegna efnistöku í Litla Sandfelli og flutningur á efni til Þorlákshafnar, vinnsla þar og síðan flutningur með skipum til meginlands Evrópu og síðan landleiðina til áfangastaðar?
17. Hvaða mótvægisáðgerðir eru fyrirhugaðar vegna losunar kolefnis?
18. Hvernig er þessi fyrirhugaða gífurlega efnistaka úr Litla Sandfelli ekki í andstöðu við markmið um að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda næstu áratugi?

19. Hefur verið gert mat á áhrifum efnisflutninganna á gróður?
20. Hefur það verið metið hversu alvarleg ásynndar truflun flutningur á heilu fjalli veldur?
21. Hvaða formúlu er stuðst við þegar mat var gert sem sýnir að framkvæmdin hafði jákvæð áhrif á umhverfið?

Umferð

22. Hvaða mótvægisáðgerðir eru fyrirhugaðar vegna aukins slits á vegum?
23. Finnst þeim sem að framkvæmdunum standa það eðlileg að notast við þjóðvegi landsins á kostnað skattborgara?
24. Hver er niðurstaða rannsóknar á aukinni slyshættu vegna aukinnar fjölda vörubíla um Þrengslaveg og Þorlákshafnarveg.
25. Þungaflutningabílar eiga oft í erfiðleikum að vetri að komast upp Skógarhlíðarbrekku. Hefur Vegagerðin samþykkt að gera auka akrein í norðurátt í Skógarhlíðarbrekku?
26. Hver er niðurstaða rannsóknar á sliti á Þrengslavegi og Þorlákshafnarvegi vegna fyrirhugaðra flutninga á jarðefninu.
27. Mun starfsemin leggja til fjármagn vegna slits á þjóðvegi eða hefur Vegagerðin samþykkt að bera aukin kostnað við veginn frá Litla Sandfelli til Þorlákshafnar.

Móberg í stað kola

28. Þið haldið því fram að fyrirhuguð framkvæmd á útflutningi á Móbergi frá Litla Sandfelli til meginlands Evrópu hafi gífurlega jákvæð áhrif á kolefnisspor. Hvaða breytur eru í þeim útreikningi?
29. Þar sem nóg er til af kolaösku í heiminum, hvernig á flutningur á Móbergi frá Íslandi að vera umhverfisvænni en að nota kolaöskuna?
30. Hvað á að gera við kolaöskuna sem fyrirhugað er að hægt verði að nota sem sements íblöndunarefni?
31. Hefur verið kannað hversu mikið fellur til af ónýtri kolaösku í heiminum sem gæti verið notuð sem íblöndunarefni í sement?
32. Hefur verið skoðað hvort geyma megi þá kolaösku sem nú fellur til þannig að hægt sé að nota hana seinna sem íblöndunarefni í sement?
33. Hvaða upplýsingar miðar framkvæmdaraðilinn við þega losun frá sementsframleiðslu er metin?

Vatnsverndarsvæði

34. Litla Sandfellið er staðsett á vatnsverndarsvæði. Hefur verið gerð athugun á áhættuþáttum vegna mögulegra mengunar á vöruflutningabílum og ámoksturstækja vegna fyrirhugaðrar vinnslu jarðefna í fjallinu? Ef svo er hver er niðurstaðan?
35. Hvernig ætlið þið að koma í veg fyrir svifryksmengun og mengun á vatnsbólínu í Torfdal?

Virðingarfyllst

Erlendur Ágúst Stefánsson

Athugasemd við fyrirhugaða mölunarverksmiðju í Þorlákshöfn.

Í matskýrslunni er rætt um staðhætti og landnotkun út frá náttúrunni en ekki út frá búsetugæðum íbúa Þorlákshafnar. Sama hvor kosturinn er 1 eða 2 er horft til eru í mikilli nálægð við íbúabyggð og hvernig hún á þróast samkvæmt aðalskiplagi Ölfuss. Gert er lítið úr áhrifasvæðum og sjónrænum áhrifum.

Frá lóðarmörkum mölunarverksmiðjunnar að lóðarmörkum skiplagðri íbúabyggð eru aðeins 350 metrar samkvæmt kortasjá sveitarfélagsins, því er það rangt sem haldið er fram í skýrslunni að "Næsta íbúðarbyggð er í um 600 m fjarlægð frá lóð fyrirhugaðrar verksmiðju".

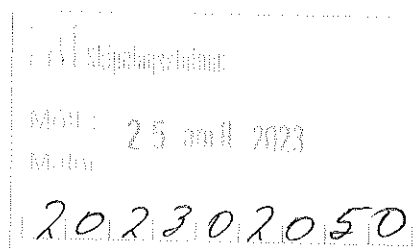
Ljóst er af lestri skýrslunnar að veruleg hávaðamengun verður allan sólarhringinn og óhjákvæmilega verður mikil svifryksmengun, bæði frá verksmiðjunni og vegna flutnings efnis til og frá henni. Hljóð / niður berst með vindi á sama hátt og ryk.

Miðað við milljón tonn og efni sé ekið að verksmiðjunni 12 tíma á sólarhring verða malarflutningabílar á 4 mínútna fresti, 2 mínútna fresti ef tekið er inn í dæmið ferðin til baka, alla virka daga ársins. Áhrif á loftslag, sótmengun vegna akstursins verða veruleg og vinna gegn gegn matvælavinnslu í Þorlákshöfn. Er í lagi að við íbúar fórnnum okkar lífsgæðum vegna ímyndargjörnings Heidelbergs? Þessi mikla umferð malarflutningabíla mun hafa áhrif á umferðaröryggi til hins verra. Tal um færíbönd breyta engu þar um.

Að dæla efni úr sanddæluskipi í setlón er galin hugmynd. Óhjákvæmilega fylgir sjávarafni fíngert efni, set/jökuleir, sem mun fjúka yfir íbúðabyggðina þegar vindar blása úr norðaustri og austri.

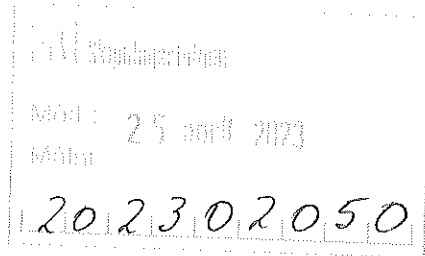
Þessi matskýrsla er ekki marktæk, enda kostuð af væntanlegum framkvæmdaaðila.

Þorlákshöfn, 25. apríl 2023,
Guðmundur Oddgeirsson, kt 250357-2819
Setbergi 18, 815 Þorlákshöfn.

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Sent með tölvupósti á: skipulag@skipulag.is
Afrit: olfus@olfus.is

Efni: Heidelberg Materials, athugasemdir við matsáætlun Mannvits og Heidelberg Materials.

Fyrirhuguð mölunarverksmiðja Heidelberg Materials í Þorlákshöfn er beintengd jarðefnatöku því ef ekkert jarðefni fer til verksmiðjunnar er hún tilgangslaus. Það er því nauðsynlegt að taka tillit til áhrifa jarðefnatökunnar þegar lagt er mat á áhrif fyrirhugaðrar verksmiðju. Svo er mál með vexti að það liggur fyrir hvaðan jarðefnið verður sótt – í land Breiðabólstaðar. Sem áhugamaður um velferð Hlíðardalsskóla langar mig til að benda á nokkur atriði varðandi fyrirhugaðan stóriðnað í landi Breiðabólstaðar en sá stóriðnaður á að vera undirstaða rekstrar verksmiðjunnar. M.a.s. ef Heidelberg Materials mun sækja sér efni annars staðar frá í verksmiðjuna munu hlíðstæðar athugasemdir eiga rétt á sér. Spurningar mínar og athugasemdir eru eftirfarandi.

Hlíðardalsskóli er staðsettur í landi Breiðabólstaðar en þar var starfræktur skóli fyrr á tímum. Húsakosturinn hefur á síðari árum verið notaður fyrir ýmiskonar mannamót, námskeiðahald og skólabörn koma þar reglulega í æfingabúðir. Ég á erfitt með að sjá fyrir mér hvernig hægt er að samræma gífurlegt magn þungaflutningabíla og stóriðnaður í nágrenni þessa staðar sem býr að hreinni náttúru, með hreinar vatnsuppsprettur, fallett útsýni og kyrrð.

Í landi Breiðabólstaðar, í Torfdal, er vatnsuppspretta sem sér nærsveitinni fyrir vatni og er í umsjá Vatnsfélags Hjallasóknar. Hvernig verður tryggt að vatnsbólín sem eru tiltölulega nálæg Þrengslavegi verði ekki fyrir skaða af mengun svifryks eða annarrar mengunar?

Reikna má með auknu svifryki vegna umferðar og einnig má reikna með sandfoki í norðanátt frá sandhólunum sem munu myndast við námurnar. Hvernig verður komið í veg fyrir það?

Nú þegar heyrir bílaniður frá Þrengslavegi í Breiðabólstað og Hlíðardalsskóla og magnast hljóðmengunin upp í vissum vindáttum. Þessi fyrirhugaða þungaflutninga bílalest mun bæta í hljóðmengunina. Aukin hljóðmengun mun hafa neikvæð áhrif á alla sveitina í kring. Hvaða mótvægisáðgerðir eru fyrirhugaðar vegna aukinnar hljóðmengunar?

Ef efnið verður ekki flutt um núverandi vegi frá námunum til verksmiðjunnar, hvernig verður það þá gert? Er rétt að samþykkja framkvæmdir þar sem lykilatriði eins og flutningsleið efnis er ekki skýr og tekin fram?

Það er eftirtektarvert að tenging Þrengslavegar og Hlíðarendavegar er ekki nefnd í matsáætluninni. Um Hlíðarendaveg keyra ferðamenn sem fara í Arnarkerið, flutningabílar frá Vatnsverksmiðju Icelandic Glacier við Hlíðarenda og starfsfólk sem þar vinnur, fólksbílar frá sumarbústöðum (6-8 sumarbústaðir) við Hlíðarendaveg, frá Litlandi og frá Hlíðardalsskóla þar

sem búa um 40 manns. Þegar hópar koma í dvöl í Hlíðardalsskóla geta verið allt að annað hundrað manns sem koma til og frá þeim stað. Hvaða háttur verður á vegtengingum milli Þrengslavegar og Hlíðarendavegar? Hvernig verður umferðaröryggið tryggt?

Mikil umferð getur verið um Þorlákshafnarveg og við gatnamótin að Þrengslavegi. Til dæmis þegar Helligheiði er lokuð (t.d. vegna ófærðar) fer öll umferðin af Suðurlandi um Þrengslaveg til höfuðborgarsvæðisins og er þá tengingin inná Þrengslaveg annað hvort um Þorlákshafnarveg eða Eyrarveg. Við þessar aðstæður er bara þétt bílalest í Þrengslunum. Hvernig verða gatnamót Þrengslavegar og Þorlákshafnarvegar og hvernig verður umferðaröryggið tryggt?

Virðingarfyllt,
Henrik Jóhannsson
Velunnari Hlíðardalsskóla

Íris Hlíðkvist Bjarnadóttir - SLS

Frá: Karl Johann Guðnason <kallijg@gmail.com>
Sent: miðvikudagur, 26. apríl 2023 00:00
Til: Skipulagsstofnun - SLS
Efni: Matsáætlun Mólunarverksmiðja - athugasemdir!

Sæl/ll,

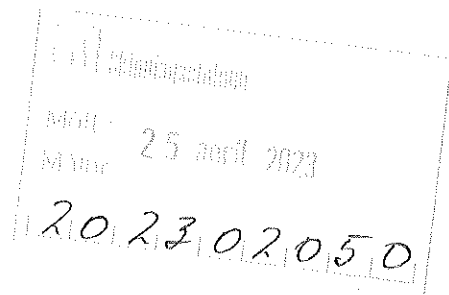
Ég er íbúi í Þorlákshöfn og hef nokkrar spurningar/athugasemdir.

Það kemur fram að 95 l/s af vatni þarf við framleiðslu í verksmiðjunni. Hvert fer það úrgangsvatn/ hvað eru umhverfisáhrif þess? Einnig er ekki vitað hvaðan vatnið kemur á að koma, hvaða umhverfisáhrif þær framkvæmdir hafa þ.e. borholur og leiðslur og sjónræn áhrif þeirra.

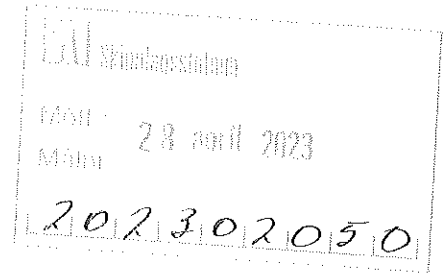
Efnaflutningar á vegum. Að mínu mati þarf verulega að bæta veginn að Þorlákshöfn til að standa undir vörubílaflutningunum. Að öðru leyti verði hættulegt að keyra þennan veg, veg sem ég fer sjálfur nokkrum sinnum í viku. Töluverð umferð er um veginn til td. Reykjavíkur á morgnana og kvöldin, þegar fólk fer í og úr vinnu. Fólk keyrir almennt hratt, og því yrðu margar framúrkeyrslur. Þrengslin eru, ásamt Hellisheiði, tvær aðalleiðir til austurs frá Reykjavík og almenningur þarf sem mest öryggi á þeim leiðum.

Í kafla 5.7 er spurt "Með hvaða hætti mun mólunarverksmiðjan mögulega auka og/eða draga úr losun gróðurhúsalofttegunda?" Það væri þörf að mínu mati að skoða heildaráhrif verksmiðjunnar og starfsemi tengd henni (þ.e. flutnings efnis frá námum, flutningur efnis með skipum frá og til Evrópu). Einnig þyrfti að skoða hversu mikill útblástur verði við uppsetningu verksmiðju, raflínur, og hugsanlega styrkja vegi/byggja nýja. Hlutir sem eru forsendur fyrir verksmiðju á þessari stærðargráðu.

Vinsamlegast,
Karl Jóhann Guðnason
skrúðgarðyrkjufraeðingur

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b 105
Reykjavík

Sent með tölvupósti á: skipulag@skipulag.is
Afrít: Sveitafélagið Ölfus

Reykjavík, 25. apríl 2023

Efni: Matsáætlun Mölunarverksmiðja Þorlákshöfn

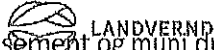
Stjórn Landverndar hefur kynnt sér fyrirbyggjandi matsáætlun sem er unnin fyrir HeidelbergCement Pozzolanic Materials ehf. (HPM.) Stjórn Landverndar bendir á að áform um Mölunarverksmiðju við Þorlákshöfn varðar tvö önnur verkefni sem sett hafa verið fram áætlanir um og Landvernd hefur þegar gert athugasemdir við. Þar er um að ræða áformaða efnistöku til vinnslu og útflutnings úr Litla Sandfelli og af hafsbotni við Landeyjarhöfn í sama tilgangi fyrir þá starfsemi sem hér liggur frammi áætlun um. Reyndar eru jafnhliða áætlanir um efnistöku úr Lambafelli. Stjórn Landverndar telur það óásættanlegt og og sýni lítinn faglegan metnað að leggja fram þrjár aðskildar áætlanir sem ættu að rúmast innan einnar heildstæðrar matsáætlunar og mats á umhverfisáhrifum.

Að flytja fjöll.

Hér skal fyrst kalla eftir við Skipulagsstofnun að óskað verði eftir nánari skýringum og kröfu á hendur fyrirtækinu um að útlistað verði með nákvæmari hætti með rökstuðningi af hverju Ísland er álitid vera kostur varðandi jafn gríðarlega umfangsmikla efnisflutninga og vinnslu og um ræðir í áætlun þessari. Fyrsta spurningin sem vaknar er eðli máls tengt áhrifum framkvæmda á umhverfi og náttúru innan þessara svæða sem byggingarframkvæmdir og efnisnám er fyrirhugað. Þá ekki síður að færð verði haldbær rök fyrir því hvernig slíkir efnisflutningar úr íslenskum fjöllum, skipaflutningar og svo gríðarlega umfangsmiklar framkvæmdir við verksmiðju geti raunverulega verið jákvæður valkostur út frá umhverfisjónarmiðum – loftslagi, efnahag og samfélagi. Er raunveruleg ástæða mögulega efnisþurrð í námum erlendis við sementsgerð eða hefur verið sýnt fram á það með óbyggjandi vísindalegum niðurstöðum að íslenskt móberg eða vikur skari langt framúr öðrum efnum til íblöndunar sementsgerðar og þessi þáttur með tilheyrandi framkvæmdaraski og flutningum með miklum losunaráhrifum skipti raunverulegu máli í baráttunni við hlýnun jarðar. Hvar liggja fyrir staðreyndar rannsóknir af hlutlausum aðilum sem geta staðfest fullyrðingar sem koma fram í matsáætlun um hin grænu og loftslagsvænu áhrif þegar allt hefur verið vigtað inn í þessar áætlanir fyrirtækisins? Fullyrðingar sem ekki eru vel rökstuddar af óháðum vísindarannsóknnum er ekki hægt að taka alvarlega.

3.1. Markmið og forsendur

Framkvæmdaaðili hyggst draga úr losun gróðurhúsalofttegunda frá notkun á steinsteypu með því að draga úr notkun á sementsklinkers. Í dag er dregið úr nokkun á semnetsklinkers með því að nota kolaösku frá kolaorkuverum og þrátt hin gríðarlegu neikvæðu áhrif frá kolaorkuverum þá er þessi úrgangur frá þeim þ.e. kolaaska sem íblöndunarefni í viðkomandi sementsframleiðslu langt í frá fullnýttur. Fullýrt er að móbergið í Litla-Sandfelli og til viðbótar af hafsbotni við Landeyjarsand komi í

stað kolaöskunnar sem íblöndunarefni í sement og múni draga verulega úr losun gróðurhúsalofttegunda. Þessi alhæfing virðist alls ekki standast skoðun því meir en nóg verður til af kolaösku næstu áratugin. Kolaaskan verður því nýtt áfram til íblöndunar með minni umhverfisáhrifum og tilkostnaði en flutningur á fjöllum og námum af hafsbotni frá Íslandi. Staðreyndin er sú að minna en 10% af þeirri kolaösku sem framleidd er í dag er nýtt til íblöndunar sements. Þrátt fyrir að rétt sé eins og fram kemur í matsskýrslu, að Þýskaland og fleiri lönd í Evrópu stefni á að brenna engum kolum árið 2040 þá skal því haldið til haga að 6 lönd í Evrópu hafa ekki enn sett sér markmið um lokun á kolaverum og þá eru önnur lönd og heimsálfur ótalin. Kolaaska verður því áfram til staðar á markaðnum í miklu magni. Það getur því ekki talist loftslagsvæn aðgerð að ráðast í slíka og stórtæka efnisflutninga yfir hafið með þá staðreynd að íblöndunarefni eru þegar til staðar og það margfalt nær væntanlegum kaupendum á meginlandi Evrópu en hin íslensku fjöll. Auk þess hlýtur að aukast kröfur um að hinum mengandi kolaverum verði gert skylt að taka þátt í loftslagsbaráttunni með þá lágmarkskröfu að endurnýta amk alla þá kolaösku sem fellur til sem íblöndunarefni við sementsgerð eða aðra þá starfsemi sem kyndir undir hringrásarhugsun. Stjórn Landverndar telur því að Skipulagsstofnun þurfi að yfirfara útreikninga í matsskýrslu og alhæfingar þar um samdrátt í losun gróðurhúsalofttegunda af framkvæmdinni.

Mikilvægasta aðgerðin til að draga úr losun frá steinsteypu í byggingum er að hanna og byggja með efnum sem valda sem minnstri losun og endurnýta þær byggingar sem fyrir eru. Margar nýjar lausnir eru við sjóndeildarhringinn þegar kemur að kolefnishlutlausum byggingum⁵. Með tilliti til þess að móbergsefnið getur ekki komið í stað sementsklinkers, aðeins dregið úr notkun þeirra, og að nóg verður til af kolaösku í Evrópu á næstu áratugum þá er engin umhverfisávinningur af verkefninu nema síður sé og því ekki hægt að réttlæta jafn gríðarlega mikla efnistöku og flutning á fjöllum úr landi.

3.1.1. Staðhættir og landnotkun

Fyrir liggur sem fram kemur í matsáætlun að einkenni svæða í grennd við Þorlákshöfn eru nútímahraun. Gróðurfar á báðum svæðum er sagt einsleitt og vistgerðir á þessum svæðum hafi miðlungs til lágt verndargildi. Atvinna á svæðinu tengist mest hafnarstarfsemi en einnig er mikið um ferðaþjónustu og iðnaðarstarfsemi. Framkvæmdasvæði verkefnisins er á iðnaðar- eða athafnasvæði.

Það sem höfundar matsáætlunar hafa látið hjá líða að nefna til sögunnar er að það framkvæmdasvæði valkosta sem stendur á nútímahrauni nýtur sérstakrar verndar skv. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Þar segir **”að ríkir samfélagslegir hagsmunir þurfi að liggja til grundvallar ef raska á nútímahraunum.”** Ekki verður séð að fyrirhugaðar framkvæmdir kalli á brýna samfélagslega hagsmuni sem réttlæta rask á þeim nútímahraunum sem áætlanir eru um að raska sbr. valkost 2 í matsáætlun. Þá segir að fyrirhugað framkvæmdasvæði séu ekki við eða nálægt náttúruverndarsvæðum öðrum en nútímahraunum og að uppbygging á svæðinu sé ekki talin hafa áhrif á náttúruverndarsvæði sem skilgreind eru í greinagerð Núgildandi Aðalskipulags Ölfuss 2020- 2036. Hér er augljóslega um tilraun að ræða til að skrifa sig frá þeirri staðreynd sem náttúruverndarlögin kveða á um. Aðalskipulagi Ölfuss breytir engum um stöðu eða verndargildi nútímahrauna. Þar ber að fara að lögum.

3.2. Nýting á vatni - leyfisveitingar og rannsóknir

Sérstök ástæða er til að áréttu mikilvægi þess að Orkustofnun láti fara fram heildsstæðar rannsóknir vegna áformaðrar vatnstöku vegna mölunarverksmiðjunnar. Það að taka 93.sek.lítra af nærsvæði er gríðarlega mikið vatnsmagn sem ætla má að þurfi að leita uppi töluvert utan þess svæðis sem um ræðir vegna áformaðrar starfsemi. Orkustofnun hlýtur að horfa heildrænt á vatnsforða svæðisins og núverandi vatnslindir í tengslum við væntanlegt upptökusvæði sem mögulegan áhrifavald á aðrar vatnslindir sem annaðhvort eru til staðar eða eru fyrirhugaðar vegna annarrar starfsemi sem ætla má að geti haft áhrif á vatnsbúskap til framtíðar. Vænta má miðað við magntölur að það kunni að vera mikil áskorun að finna jafn mikið vatn og er tilgreint í matsáætlun án þess að það skerði möguleika annarra vatnslinda og starfsemi í framtíðinni. Þá er einnig nauðsynlegt að skoða þessa miklu vatnsnotkun í samhengi við aðra fyrirhugaða starfsemi í Ölfusi eins og landeldi á laxi og möguleg fjaráhrif af CODA terminal og landeldi á Reykjanesi.

3.3. Helstu framkvæmdaþættir og einkenni þeirra.

Í töflu 3.1. Framkvæmdaþættir valkosta vekja sérstaka athygli meðal annars vegna þrengsla á lóð merkt valkostur 1 en þar muni mannvirki / síló þurfa að vera hærri en ella vegna þrengslanna. Ekki þarf að fjölýrða að einmitt vegna staðsetningar við valkost 1 þá liggur fyrir að ásýndaráhrif verða mun neikvæðari þar vegna nálægðar við þéttbýlið í Þorlákshöfn.

3.3.1. Mannvirki mölunarverksmiðju

Í þessum kafla eru margir mjög stórir útfærðir þættir á reiki. Gróf hönnun bygginga liggur m.a. ekki fyrir og hæðartölur mjög á reiki en það sem ekki síður skiptir máli þá liggja heldur ekki fyrir hvort flytja eigi efni frá námu í verksmiðju með vöruflutningarbílum eða með færiband.

Hvað varðar flutning með færiböndum liggur heldur engin útfærsla eða tillögur fyrir um lagnaleið slíks færibands eða frágangs á þeim. Ef færibönd verði valkostur má ráð fyrir að útilokað sé annað vegna fokefnis en að slíkur flutningsmáti kalli á margvíslegar áskoranir m.a. yfirbyggt færiband vegna rokgjarna efna.

Ekki liggja fyrir meðfylgjandi teikningar af þessum þætti og eða sementskvörn sem á að framleiða allt að 1 milljón tonna á ári og allt að 10 sementsiló sem eiga að rúma 4 þúsund tonn hvert. Þá segir að hæsti punktur mannvirkja ráðist af þeirri framleiðslutækni sem verður fyrir valinu og má undrum sæta að slíkar áætlanir skuli ekki liggja fyrir. Þá hljómar meintur vilji fyrirtækisins fremur hjákátlega að ætlun sé að sýna fram á minna "fótspor" með því að reisa viðkomandi byggingar hærra til að minnka ummál. Satt best að segja getur þessi meinti vilji til að draga úr fótspori / sótspori ekki hljómað trúverðuglega þegar horft er til umfangs framkvæmda og framleiðslu í heild sinni.

3.3.2. Hafnargerð

Í töflu.3.1. kemur fram að ekki eru bornir saman valkostir 1 og 2 er varðar sótspor. Einmitt í þessum efnum er munurinn á milli valkosta svo mikill að segja má að brýn nauðsyn kalli á að framkvæmdaðili leggi fram þann mikla mun sem í þessum tveimur verkefnum eru falinn. Magntölurnar einar og sér við valkost 2 ættu að hafa gefið viðkomandi framkvæmdaaðila ríkulegt tilefni til að meta umfang af sótspori milli valkosta. Það er gríðarlegur munur á framkvæmd 15 – 20 þús. rúmmetra efnisflutninga og hinsvegar 1 milljón rúmmetrar sbr. valkost 2. Mikilvægt er að Skipulagsstofnun geri ríka kröfu á að þessum útreikningum verði gerð nákvæm skil með samanburði valkosta enda mætti ætla af áhuga viðkomandi fyrirtækis að standa grænu vaktina að taka sjálfa sig alvarlega þegar jafn mikið er undir í sótspori fyrirtækisins.

3.3.2.1. Setlón og frárennslí

Hér segir að til séu nokkrar tæknilausnir varðandi starfsemi eða útfærslu setlóna.

Betur hefði farið á því að þessum stóra einstaka áhrifaþætti hefði verið gerð nánari skil í þessari áætlun í stað þess að vísa öllu umfangi vegna þessa til umhverfismatsskýrslu.

Mikilvægt er að gerðar verði mjög ríkar kröfur vegna útfærslna á setlónum til að útiloka megi slyss og forðast skemmdir á náttúru.

3.4. Tengdar framkvæmdir

Fram kemur að hráefni til mölunarverksmiðju komi frá amk þremur námum þ.e. Litla Sandfelli, Lambafelli og svo af hafsbótnei í nágrenni Landeyjarhafnar. Jafnframt er unnið að umsóknum um nýtingarleyfi. Landvernd hefur fengið endurteknar ábendingar og fyrirspurnir frá eigendum náma í Sandfelli og Lambafelli þ.e. frá Sjöundaadventistum þar sem þeir hafa lýst áhyggjum af óeðlilegum viðskiptaháttum óskyldra aðila sem hafa að þeirra mati með vafasömum hætti unnið að gerð samninga við fulltrúa Heidelberg um þær námur sem eru að hluta í eigu safnaðarins. Tekið skal fram að Landvernd hefur engar forsendur til að taka afstöðu til þessa máls, en telur mikilvægt að því sé fylgt eftir að viðkomandi fyrirtæki Heidelberg hafi staðið með réttmætum hætti að samningum við þá landeigendur sem telja viðkomandi fyrirtæki hafa brotið á rétti sínum til tekna vegna efnis úr viðkomandi námum.

Þá er undir þessum sama lið fjallað um styrkingu orkuinnviða. Fram kemur að styrkja þurfi flutningslínur og er vísað sem áður að sú vinna verði öll lögð fram í umhverfismatskýrslu – enn og aftur eru því útlístanir í þessari matskýrslu svo óskýrar að ekki eru forsendur til staðar til að leggja nánara mat á. Gera verður ráð fyrir að kröfum um meinta orkuinnviði verði gerð sérstök skil ásamt þeim umhverfisáhrifum og kostnaði sem af því kann að leiða.

4.3. Umhverfispættir

Landvernd leggst alfarið gegn því að fyrirtækið ætli að láta undir höfuð leggjast að láta fara fram sérstakt umhverfismat varðandi neðangreinda matspætti. Í matskýrslu segir að viðkomandi þættir verði ekki skoðaðir frekar þar sem áhrif eru talin engin eða óveruleg.

- Hljóðvist- og mengun
- Gróðurfar
- Fuglalíf.

Í fyrsta lagi hefur fyrirtækið engar haldbærar forsendur til að slá viðkomandi matspætti út af borðinu. Hljóðvist og mengunarhætta getur í raun ekki annað en verið einn af stórum þáttum slíks verkefnis þar sem umferð stórra og hávaðrasamra tækja verða jafn áberandi og ásamt því að öll tæki og tól eru keyrð á jarðefnaeldsneyti. Fyrirtækinu hlýtur að vera gert að vinna m.a. öryggisáætlun er varðar mengunarvarnir og viðbúnað vegna þess í svo stóru verkefni. Þegar kemur að gróðurfari - þá liggur fyrir að vistgerðarkort NÍ lýsir aðeins með grófum hætti vistgerðum á svæðinu, í ljósi mikilla umbreytinga á gróðurfari á allra síðustu árum eru sérstakar gróðurfarsrannsóknir gríðarlega mikilvægar á öllu áhrifasvæði framkvæmdar. Að síðustu er fullkomlega fráleitt að ætla að sniðganga fuglarannsóknir á þessu svæði. Þær lauslegu upplýsingar sem liggja fyrir um fuglalíf á öllu framkvæmdasvæðinu eru af alltof skornum skammti til að leggja fram við framkvæmd þessa. Það er því með öllu útilokað að hægt sé að fallast á að fyrirtækið reyni að koma í veg fyrir eðlilegar grunnrannsóknir tengdum þessum áformum.

5.1. Ásýnd

Ásýndaráhrif vegna Mölunarverksmiðju eru einn af allra stærstu áhrifaþáttum þessa verkefnis og því mikilvægt að allir þættir verkefnisins verði skoðaðir mjög ígrundað vegna þessa þáttar ekki síst með tilliti til samfélagsins í þéttbýli Þorlákshafnar, ásamt ýmsum áhrifaþáttum eins og útivist og afþreyingu.

5.1.3. Áætlun um mat á umhverfisáhrifum

Uppbygging á mölunarverksmiðju við Þorlákshöfn mun að óbreyttu hafa mjög mikil áhrif á ásýnd. Ef framkvæmd megin verksmiðjustarfsemin yrði á nærsvæði núverandi hafnar og íbúðabyggðar munu ásýndaráhrifin og önnur upplifunar og umhverfisáhrif hafa mikil og neikvæð áhrif á nærsamfélagið í Þorlákshöfn, auk þess sem að útivist og afþreyingarsvæði verða fyrir neikvæðum áhrifum. Mikilvægt er því að unnið verði af hlutlausum aðila vandaðar ásýndarmyndir og kort með viðurkenndum aðferðum frá þeim svæðum sem ætla má að hafi mest og neikvæðust ásýndaráhrif. Gera verður kröfu á að hæðir, útlit og litir bygginga verði í samræmi. Hætta er á að ímynd sveitarfélagsins muni bíða hnekki vegna slíkrar stóriðju í bakgarðinum og því gríðarlega mikilvægt að íbúar hafi skýra mynd af umfanginu öllu.

Við valkostagreiðningu þeirra tveggja svæða sem lögð eru til grundvallar fyrir framkvæmdir vill Landvernd gera alvarlegar athugasemdir við mikla ónákvæmni í matsáætlun þar sem hvorutveggja hæð mannvirkja og eða útlit eru að því er virðist óútfærð. Í þeim efnum er látið þó

að því liggja að afmarkaðir stórir þættir eigi að vinna einangrað með sveitarfélaginu án þess að nánar sé kveðið á um í hvaða ferli þetta nánara samráð við sveitarfélagið á að vera fólgið. Skipulagsstofnun verður því á þessu stigi áætlunar að gera ríkari kröfu á fyrirtækið en svo að þeir sleppi við að gera grein fyrir jafnvel þeim stærstu álitamálum sem hafa verið í umræðunni. Ekki er því hægt annað en að lýsa furðu að sett skuli fram áætlun um jafn gríðarlega stór áform í matsáætlun þar sem þeim sem vilja kynna sér helstu stærðir geta í raun ekki fengið að sjá nema grófa og óáreiðanlega mynd af þeim áætlunum sem uppi eru um helstu stærðir sem eru líklegastar að valda ágreiningi.

Ljóst er þó að miðað við upphafleg áform og kynningar fulltrúa fyrirtækisins á sérstökum íbúafundi í Þorlákshöfn um allt að 50 – 60 m háa turna og byggingar þá liggur það fyrir að slíkar grófiðnaðarbyggingar munu setja mjög neikvæða mynd á bæinn sbr. sem fram hefur komið í mótmælum íbúa og margvíslegrar fjölmiðlaumfjöllunar. Mótmæli íbúa hafa ekki einvörðungu snúið að ásýnd og upplifun af áformaðari Mölunarverksmiðju heldur einnig þá gríðarlegu umferð þungaflutningabíla og tækja sem fara munu um svæðið og með því skapa mikið álag á vegakerfið og umferðaröryggi sem ítrekað hefur einnig verið komið á framfæri. Í þessari matsáætlun er lítið fjallað um umferð þungaflutninga en sé lítið til fyrri svara fyrirtækisins vegna flutninga frá námum úr Litla Sandfelli leyfa fulltrúar fyrirtækisins sér að gera lítið úr áhyggjum íbúa á svæðinu þrátt fyrir endurteknar athugasemdir sem hafa verið meðal annars verið til umfjöllunar í fjölmiðlum eins og áður hefur verið nefnt. <https://www.visir.is/g/20222299481d-https://kiarninn.is/frettir/setja-spurningamerki-vid-ad-fjarlaegja-fjall-i-heilu-lagi-ur-islenskri-natturu/>

Í matsáætlun (Samfélag kafli 5.4.) kemur fram eftirfarandi texti "Á framkvæmdatíma má búast við ónæði vegna framkvæmda. Fjallað verður um hvernig uppbyggingu verður háttáð og möguleg tímabundin samfélagsleg áhrif þess."

Um leið og Landvernd gerir sér grein fyrir að framkvæmdir við hafnargerð muni skapa aukreitis álag á framkvæmdatíma verður ekki lítið fram hjá að starfsemi Mölunarverksmiðjunnar er ekki ætlað tímabundið hlutverk. Með öðrum orðum er vandséð hvernig rekstur verksmiðjunnar eigi að fara fram í bakgarði þéttbýlisins í Þorlákshöfn án þess að ónæði verði af. Fram kemur hjá fjölda íbúa í Þorlákshöfn og fulltrúa í minnihluta í sveitarstjórn að almennum sjónarmiðum um virkt íbúalýðræði hafi ekki verið sinnt af sveitarfélaginu við undirbúning þessa verkefnis og tengdra. Ef marka má umræður er verið að marka nýja stefnu um mjög grófa atvinnustefna í sveitarfélaginu þvert á hugmyndir og vilja stórs hluta íbúa sem vísa til umhverfisvænni stefnu sem unnið hafi verið með af hálfu sveitarfélagsins áður. Sú sjálfbæra stefna átti að byggja á hreinlegri vistvænni starfsemi á borð við matvælaframleiðslu og fl. sem væri til þess fallin að bæta ímynd sveitarfélagsins.

Valkostur 2 með staðsetningu verksmiðjulóðar við Keflavík sem fram kemur í matsáætlun er framkvæmd af slíkri stærðargráðu að leiða má líkum að því að sá kostur sé raunverulega settur fram til að sýna ómöguleikann svo valkostur 1 verði frekar valinn. Valkostur 2 mun að óbreyttu kalla á gríðarlega efnisflutninga með tilheyrandi umhverfis- og náttúruspjöllum.

Því miður verður þó að árétta að framsetning og upplýsingar um áform eru svo mikið á reiki hjá framkvæmdaaðilum eins og áður segir, ekki síst við valkost 2 að varla er með marktækum hætti hægt að gera sér grein fyrir umfanginu til að leggja til hvaða matsþættir það eru sem þarf að taka helst til skoðunar. Það er ámælisvert að fyrirtækið skuli ekki sjá sér fært á þessu stigi kynningar að nefna til sögunnar helstu stærðir, sbr. útlit og hæð mannvirkja – nánari skýringar og teikningar. Þá er öll umfjöllun um svokölluð setlón mjög óskýr og þá hvaða aðferð fyrirtækið hyggst beita við notkun á þeim, teikningar eða uppdrættir heldur ekki til staðar þar svo átta

megi sig á umfanginu og á hvaða þætti þar þarf að leggja nánara mat. Svo virðist sem að forsvarsmenn verkefnisins hafi ekki tilskýlda þekkingu til að skýra nánar hvernig setlón af þessu tagi skuli byggð upp. Niðurstaða Landverndar er því að byggingarmagn og stærðir allar eru settar fram með svo mikilli ónákvæmni að skipulagsstofnun hlýtur að gera kröfu á fyrirtækið að leggja fram nýja matsáætlun svo þeir sem vilja kynna sér á þessu stigi máls geti séð nánar um hvaða raunverulegu stærðir er um að ræða, svo hægt sé með meiri nákvæmni að gera sér grein fyrir að hverju fyrirtækið raunverulega stefnir.

5.8.2 - 3. Gróðurfar og fuglalíf

Að mati sérfræðinga sjá tilgreinda hér undir texta telja þeir að matsáætlunin skauti í raun mjög létt yfir gróðurfar og fuglalíf og telja léttvægt farið með í matsáætlun og hún sé reist á mjög hæpnum fosendum í þessum efnum. „Ekki er reiknað með neinum athugunum. Sérstaklega er þetta hæpið fyrir valkost 2. Það þarf að kanna fuglalíf í Hafnarbergi, sérstaklega ef ætlunin er að byggja höfn í Keflavík. Á árunum 1987-1992 var útbreiðsla varpfugla könnuð á SV-landi og þá kom í ljós að eftirfarandi tegundir urpu eða höfðu orpið í Hafnarbergi: fýll, toppskarfur, rita, langvía, álka, teista og lundi. Flestar eru þessar tegundir á válista¹. Því er full ástæða til að kanna Hafnarberg nú, bæði vegna þessarar framkvæmdar, sem og annarra framkvæmda á bergbrúninni. Í matsskýrslu fyrir landeldi var einnig fullkomlega skautað fram hjá þessum þætti í lífríkinu.

Skoða þarf flóru og gróður með tilliti til sjaldgæfra tegunda. Þó vistgerðarkort Náttúrufræðistofnunnar segi svæðið vera eyðihraunavist með lágt verndargildi, er ekki útilokað að þar vaxi sjaldgæfar tegundir, sérstaklega vegna nálægðar við sjó.

Mjög mikilvægt er að meta allar framkvæmdir kringum Þorlákshöfn í samhengi ekki síst þar sem sett hefur verið upp lóðaskipulag á athafna og iðnaðarsvæðum. Allar lóðirnar meðfram ströndinni vestur af bænum er ekki hægt að meta með bútasamsaðferðum þegar verið er að meta vistgerðir og lífríki. Svæðið verður að meta heildstætt en ekki með því að tína út eina og eina lóð og meta sér.“

Jarðmyndanir

Litla-Sandfell og Lambafell er umvafið nútímahrauni sem nýtur verndar 61. greinar náttúruverndarlaga og í þessu tilviki á hið sama við um framkvæmdasvæðið áformaða ofan við Keflavík, valkostur 2. Við framkvæmdina verður óhjákvæmilega rask á hrauninu vegna vinnuaðstöðu og vega. Skv. Ákvæðum náttúruverndarlaga má ekki raska nútímahrauni nema brýnir samfélagslegir hafsmunir séu undir. Ekki eru áætlaðar neinar aðgerðir til að tryggja það að hraunið spillist ekki og áhrifin varða því veruleg og náttúruverndarlög brotin að óbreyttu. Fyrir liggur að fyrirtækinu er

¹ Kristinn Haukur Skarphéðinsson, Gunnlaugur Pétursson & Jóhann Óli Hilmarsson 1994. Útbreiðsla varpfugla á Suðvesturlandi. Fjölrit Náttúrufræðistofnunnar nr. 25

óheimilt að framkvæma á svæðinu ofan við Keflavík á grunni verndarskilmála vegna nútímahrauns.

Umhverfisáhrif – landslag og ásýnd

Gríðarleg áhrif verða á landslag og ásýnd og þar með á útivist og ferðapjónustu. Mikil og mjög sýnileg atvinnustarfsemi á svæði þar sem áður var engin starfsemi hefur umtalsverð áhrif. Gögn sem lögð eru til grundvallar eru eingöngu skýrsla verkfræðistofu og ljósmyndir, en frekari gagna þarf að afla fyrir svo stórtækt inngrip í íslenska náttúru. Að fjarlægja heilt fjall úr íslenskri náttúru er alvarleg röskun á landslagi og mikil ásýndartruflun og varanleg, við það bætast neikvæð áhrif ef spilla á nútímahrauni við strandlengjuna.

Stjórn Landverndar hafnar því alveg, af ástæðum sem að ofan eru taldar, að áhrif á landslag og ásýnd verði lítil. Allar horfur eru á að þau verði umtalsverð og veruleg neikvæð.

Umhverfisáhrif – umferð

Það vantar nauðsynlegar upplýsingar um svifryksmengun frá akstri vörubíla allan sólarhringinn innan framkvæmdasvæðis sem og ekki síður utan þess. Svifryksmengun vegna slits á vegum er margfalt meiri vegna svo þungra bíla samanborið við fólksbíla og því eru áhrifin miklu mun meiri heldur en hlutfall af núverandi umferð segir til um. Þungaflutningar allan sólarhringinn 300 daga ársins eru mjög íþyngjandi fyrir vegakerfið og innviði svæðisins. Ekki er hægt að miða við fjölda ökutækja því áhrif þungaflutninga á vegakerfið og mengun svo stórra ökutækja er í samanburði verri í veldisvexti. Þannig getur einn flutningabíll með fullan farm valdið sliti á við 9.000 fólksbíla⁶. Hér skortir verulega á raunsanna umfjöllun í matskýrslu.

Umhverfisáhrif – hljóðvist

Vinna stórra ökutækja innan framkvæmdasvæðis og utan verður mikil. Framkvæmdaaðili hefur ekki hugsað sér að gera neinar ráðstafanir vegna þessa sem sætir furðu.

Umhverfisáhrif - loftgæði

Hér vantar alla umfjöllun um svifryksmengun af umferð flutningabíla en sú mengun verður að óbreyttu veruleg. Slit á vegum vegna hvers þungaflutningabíls er á við 9.000 fólksbíla. Þá er rétt að geta þess að áætlað hefur verið að um 80 manns látist árlega á landi vegna svifryksmengunar og helsta uppspretta þess er umferð. Við framkvæmdir kringum uppbyggingu verksmiðju af þessari stærðargráðu liggur fyrir að umferð verður mjög mikil óháð efnisflutningum svo í verksmiðjuna sjálfa þegar þar að kemur.

Mótvægisáðgerðir vegna þessa eru ekki tilgreindar. Stjórn Landverndar telur að áhrif á loftgæði af framkvæmdinni séu það neikvæð að ekki sé hægt að samþykkja hana.

Umhverfisáhrif – útivist og ferðamennska

Í þessum kafla er ekki fjallað um áhrif á útivist, eingöngu um ferðamennsku. Gert er ráð fyrir því að það skipti mestu máli hversu mikill fjöldi hefur möguleika á að sjá viðkomandi náttúru en það er rangt. Matið snýst um áhrifin á núverandi útivist og ferðamennsku, ekki fjölda ferðamanna.

Áhrifin verða mjög neikvæð á útivist en umfjöllun skortir um það. Hér er um að ræða svæði sem nýtt er til gönguferða allan ársins hring og umferð vegna framkvæmda og þungaflutninga munu hafa verulega neikvæð áhrif.

Hér verður að gera kröfu á framkvæmdaraðila um mótvægisáðgerðir og gera kröfu um að hann fjalli ítarlega um áhrif á útivist en ekki bara ferðaþjónustu. Þó útivist og ferðaþjónusta séu tengd og neikvæð áhrif á útivist hafi neikvæð áhrif á ferðaþjónustu er ekki um sama hlut að ræða.

Stjórn Landverndar telur að áhrif á útivist og ferðaþjónustu vegna framkvæmdarinnar hljóti að teljast verulega neikvæð.

Lokaorð

Stjórn Landverndar telur að ávinningurinn af þessari framkvæmd sé mjög lítill amk. næstu áratugina og sé lítið til allra samfélagsþátt eru áhrif framkvæmdarinnar líklega mjög neikvæð. Gagnlegt væri að fá hlutlæga nytja- og kostnaðargreiningu þar sem allt er talið til.

Skipulagsstofnun ætti að senda þessa matsáætlun aftur til framkvæmdaaðila og krefja hann um að leggja fram nýja matsáætlun sem gerir betur grein fyrir umfangi framkvæmda svo hægt sé að leggja nánara mat á hvert fyrirtækið er í raun að stefna. Landvernd hafnar því með öllu þeim áætlunum sem settar eru fram í þessari matsáætlun.

Með vinsemd og virðingu,

fh. stjórnar Landverndar

Auður Önnu Magnúsdóttir, framkvæmdastjóri